

سیمای صنعت زنبورداری استان سال ۱۴۰۰

مقدمه :

امروزه زنبورداری در سطح جهان بعنوان یکی از ابزارها و عوامل بسیار تأثیر گذار بر کشاورزی و برنامه ریزی تولید شناخته شده ، به گونه ای که نقش زنبور عسل را همچون سایر نهاده های ضروری تولید مانند خاک ، آب ، کود و... بسیار ضروری است و موفقیت تکثیر و تولید مثل گیاهان را مرهون عمل موثر گرده افشانی زنبور عسل و امری حیاتی می دانند. بر اساس تحقیقات انجام شده یک سوم محصولات کشاورزی به گرده افشانی حشرات نیازمندند. بیش از یک دوم روغن های مورد استفاده در رژیم غذایی انسان از طریق بذور روغنی نظیر پنبه ، بادام ، سویا ، کنجد، کلزا، آفتاب گردان و غیره بدست می آید که تولید بذر مناسب در اکثر آنها به گرد افشانی حشرات بخصوص زنبور عسل وابسته است. گرد افشانی به موقع موجب می شود که کیفیت و کمیت (وزن و اندازه) بذر و میوه افزایش داشته و دوام محصول روی گیاه بیشتر شود. گرده افشانی بر روی تولید سایر محصولات بخش کشاورزی از جمله تغذیه دام ها و تأمین و تهیه علوفه تأثیر مستقیم دارد به گونه ای که برنامه ریزان این بخش به منظور افزایش تولیدات دامی (گوشت و لبنیات) ابتدا می بایست بر روی افزایش میزان علوفه که یکی از مهمترین فاکتور های دستیابی به آن بهره گیری از زنبور عسل در گرد افشانی است برنامه ریزی نمایند.

زنبور عسل با تولید عسل به طور مستقیم بخشی از غذای انسان را تأمین می نماید و به واسطه محصولاتی مانند موم ، بره موم ، ژله رویال ، زهر زنبور عسل ، گرده گل در صنایع بسیاری از جمله دارو سازی ، تولید لوازم آرایشی ، نساجی ، کاغذ سازی ، چرم سازی و بسیاری دیگر نقش دارد که به همه این موارد استفاده از زنبور عسل در درمان بسیاری از بیماری ها را باید افزود (زنبور درمانی بواسطه نیش زنبور عسل). باید توجه داشت که زنبور عسل نه تنها در زندگی بشر بلکه بواسطه تأثیر مستقیم بر محیط زیست ، حیات بر روی کره زمین را تحت تأثیر قرار می دهد. ایجاد اشتغال مستقیم بواسطه پرورش زنبور عسل در کشور و غیرمستقیم در سایر صنایع مر بوط به آن مانند کارگاه های کندو سازی ، کارخانجات و کارگاه های تولید لوازم و ابزار زنبورداری ، بسته بندی عسل ، کارگاههای موم و آج سازی و نقش قابل توجهی در اقتصاد کشور ایفا می کند. در حال حاضر ایران در دنیا در رتبه چهارم با تعداد ۱۱۴۰۰۰۰۰ کلنی و تولید ۱۱۵۲۳۶ تن عسل قرار دارد.

وضعیت صنعت زنبورداری در استان :

استان کهگیلویه و بویراحمد با دارا بودن مراتعی به وسعتی بالغ بر ۱۵۰۰۰۰۰ هکتار و وجود جنگلهای انبوه و نیمه انبوه بخصوص تنوع گیاهان مرتعی و وجود دو ناحیه سردسیری و گرمسیری استعداد و قابلیت بالایی جهت پرورش و توسعه زنبورداری دارد و بالاخص اینکه موقعیت جغرافیایی این استان طوری است که زنبورداران علاوه بر کوچ درون استانی بدلیل فاصله کم مناطق گرمسیری و سردسیری در فصول مختلف کوچ برون استانی نیز می توانند داشته باشند و این کوچ معمولاً استان های همجوار نظیر خوزستان ، چهار محال و بختیاری ، بوشهر و فارس را در بر می گیرد. طبق آخرین سرشماری مربوط به سال ۱۳۹۸ تعداد ۲۱۸۹۱۷ کلنی زنبور عسل در استان موجود بوده است. لذا باتوجه به شرایط بیماری کرونا سرشماری طی سال ۱۳۹۹ و ۱۴۰۰ انجام نگردید و براساس اطلاعات دریافتی همکاران شهرستانی از زنبورستان ها تعداد و میانگین تولید محصولات مختلف زنبورستان ها در هر شهرستان برآورد گردیده که به شرح ذیل می باشد.

میزان و ارزش ناخالص محصولات تولیدی زنبور عسل در سال ۱۴۰۰ :

محصول	عسل	موم	بره موم	گرده گل	ژله رویال	جمع
مقدار (kg)	۱۸۰۲۰۲۵	۵۷۴۴۵	۴۹۰۰	۶۸۰۰	۴۱۵	۱۸۷۱۵۸۵
ارزش واحد (ریال)	۹۰۰۰۰	۶۵۰۰۰	۷۵۰۰۰۰	۱۵۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰۰	-
ارزش کل (میلیون ریال)	۱۶۲۱۸۲۳	۳۷۳۳۹	۳۶۷۵۰	۱۰۲۰۰	۴۱۵۰	۱۷۱۰۲۶۲

بر همین اساس ارزش ریالی ناخالص این محصولات حدود ۱۷۱۰۲۶۲ میلیون ریال می باشد و جایگاه استان در کشور در تعداد کلنی رتبه ۱۷ و تولید در رتبه ۱۹ قرار دارد. همچنین با توجه به آمار جمعیت استان به تعداد ۷۴۷۸۴۱ نفر و میزان مصرف سرانه به ۱,۳۵ کیلو گرم سالانه ۱۰۱۰ تن عسل مورد نیاز استان تأمین و مابقی عسل مازاد به میزان ۷۹۲ تن نیز با توجه به مرغوبیت می تواند صادر گردد. پرورش زنبور عسل به صورت مستقیم و غیره مستقیم نقش مهمی در اشتغالزایی استان دارد. ضمناً بعضی از زنبورداران علاوه بر عسل تولیدی در زمینه های دیگر محصولات فرعی نظیر ژله رویال ، بره موم ، گرده گل ، تولید ملکه و بچه کندو نیز فعالیت می نماید که از این راه کسب درآمد مناسبی داشته اند.

آمار زنبورستان ها و میزان تولیدات در سال ۱۴۰۰:

آمار و تولیدات زنبورستان های استان کهگیلویه و بویر احمد سال ۱۴۰۰													
ردیف	شهرستان	تعداد زنبورستان	تعداد افراد شاغل	تعداد کندوی سنتی	تعداد کندوی های زنبور عسل	تولید عسل کندوی سنتی (kg)	تولید عسل کندوی مدرن (kg)	مجموع عسل تولیدی (kg)	تولید ژله رویال (kg)	تولید گرده گل (kg)	تولید موم (kg)	تولید بره موم (kg)	تولید زهر (kg)
۱	باشت	۱۲۴	۹۸	۰	۹۳۲۵	۷۴۶۰۰	۷۴۶۰۰	۷۴۶۰۰	۱۵	۹۲۲	۲۳۳۱	۱۶	۰
۲	بویر احمد	۱۰۱۰	۳۶۲	۸۱	۷۹۲۳۶	۶۰۱۵۸۰	۶۰۱۵۸۰	۶۰۱۸۲۳	۴	۱۵۲۵	۱۹۸۰۰	۲۹۰۰	۰
۳	بهمنی	۱۰۴	۱۱۳	۰	۷۴۵۰	۵۹۶۰۰	۵۹۶۰۰	۵۹۶۰۰	۰	۲۴	۱۸۶۲	۱۳۸۳	۰
۴	دنا	۵۵۶	۸۵	۴	۳۳۶۰۴	۲۶۸۸۰۰	۲۶۸۸۰۰	۲۶۸۸۱۲	۳۰	۹۵۲	۸۴۰۰	۱۰۷	۰
۵	کهگیلویه	۳۸۲	۴۵	۳	۲۳۹۵۳	۲۱۵۵۷۵	۲۱۵۵۷۵	۲۱۵۵۸۴	۵	۳۸۶	۵۹۹۰	۱۹۳	۰
۶	لنده	۱۰۷	۱۰۱	۰	۶۰۳۲	۳۶۱۹۰	۳۶۱۹۰	۳۶۱۹۰	۰	۱۵	۱۵۰۸	۱۰	۰
۷	گچساران	۲۸۵	۲۲۱	۴۰	۳۴۲۴۰	۲۷۳۶۰۰	۲۷۳۶۰۰	۲۷۳۷۲۰	۳۴۶	۲۴۵۱	۸۵۵۰	۲۰۸	۰
۸	چرام	۳۱۹	۱۹۵	۰	۲۵۰۵۷	۲۰۰۴۵۶	۲۰۰۴۵۶	۲۰۰۴۵۶	۱۵	۴۳۵	۶۲۶۴	۲۳	۰
۹	مارگون	۱۶۰	۴۱	۰	۱۰۹۶۰	۷۱۲۴۰	۷۱۲۴۰	۷۱۲۴۰	۰	۹۰	۲۷۴۰	۶۰	۰
	جمع کل	۳۰۴۷	۱۲۶۱	۱۲۸	۲۲۹۷۳۲	۱۸۰۱۶۴۱	۱۸۰۱۶۴۱	۱۸۰۲۰۲۵	۴۱۵	۶۸۰۰	۵۷۴۴۵	۴۹۰۰	۰

مقایسه آمار زنبورستانهای استان از سال ۱۳۸۵ تاکنون :

سال	تعداد کلنی	تولید عسل (کیلوگرم)	میانگین تولید (کیلوگرم)
۱۳۸۵	۴۹۵۰۷	۱۸۷۲۱۳	۴/۵
۱۳۸۶	۵۵۴۰۱	۶۰۸۱۱۹	۹/۱
۱۳۸۷	۵۵۴۰۱	۴۶۹۲۵۹	۸/۵
۱۳۸۸	۷۱۲۲۲	۶۶۳۳۶۸	۹/۳
۱۳۸۹	۷۴۳۹۷	۵۵۲۷۶۶	۷/۲
۱۳۹۰	۷۴۳۹۷	۵۵۲۷۶۶	۷/۲
۱۳۹۱	۸۱۶۳۸	۵۷۰۹۷۹	۸
۱۳۹۲	۹۲۷۵۱	۷۹۴۳۱۹	۸/۶۵
۱۳۹۳	۹۲۷۵۱	۷۹۴۳۱۹	۸/۶۵
۱۳۹۴	۹۶۲۵۸	۴۱۱۸۰۷	۵/۴
۱۳۹۵	۹۷۳۰۰	۴۱۱۰۰۰	۶
۱۳۹۶	۱۳۵۰۸۴	۹۴۵۱۸۱	۷
۱۳۹۷	۱۲۴۰۹۷	۹۵۴۹۴۰	۷/۷
۱۳۹۸	۲۱۸۹۱۷	۱۳۲۶۳۲۲	۶/۱
۱۳۹۹	۲۱۸۹۱۷	۱۳۲۶۳۲۲	۶/۱
۱۴۰۰	۲۲۹۸۶۰	۱۸۰۲۰۲۵	۷/۸

اقدامات اجرایی زیر بخش زنبور عسل :

- ۱- پیگیری جهت تأمین و توزیع ۵۷۰ تن شکر دولتی بین زنبورداران با همکاری اتحادیه و تعاونی های زنبور داری استان
- ۲- پیگیری جهت تشکیل تعاونی های زنبورداری شهرستانی و فعال نمودن تعاونی های راکد و همچنین پیگیری جهت عضویت اتحادیه استانی در اتحادیه و صندوق توسعه زنبورداری کشور
- ۳- پیگیری جهت تأمین نقدینگی (سرمایه در گردش) زنبورداران و معرفی تعداد ۳۸۱ نفر از زنبورداران با مبلغ کل ۲۳۶/۸ میلیارد ریال به بانک عامل کشاورزی
- ۴- همکاری با تعاونی های زنبورداری در جهت ارائه خدمات مناسب به زنبورداران از جمله شناسنامه زنبورداری ، نهاده شکر و مجوز کوچ و اسکان و.....
- ۵- شرکت در جلسات و همکاری با بعضی از دستگاهها از جمله کمیته امداد و بهزیستی و... جهت پرداخت تسهیلات به متقاضیان زنبورداری تحت پوشش آن دستگاهها
- ۶- پیگیری جهت رفع مشکل تردد و کوچ زنبورداران با توجه به بروز شرایط بیماری کرونا و ایجاد محدودیت تردد زنبورداران
- ۷- پیگیری و حل مشکلات استقرار و کوچ زنبورداران با سایر دامداران و اشخاص حقوقی

مشکلات صنعت زنبورداری استان :

- ۱- تازه تاسیس بودن اتحادیه زنبور داری استان و بعضی از تشکل های شهرستانی و نداشتن بنیه مالی و عدم فعالیت منسجم تشکل ها
- ۲- وجود ریزگردهای ناشی از خشکسالی های پی در پی در ایران و کشورهای همسایه و تاثیر مستقیم بر گل و گرده گیاهان
- ۳- گرانی و نوسانات شدید قیمت نهاده ها و وسایل زنبورداری در بازار
- ۴- محدودیت مناطق اسکان زنبورستان ها علی الخصوص در مناطق ییلاقی و درگیری زنبورداران با دامداران و اشخاص حقوقی
- ۵- مشکلات بازاریابی ، فروش و صادرات عسل و عدم فعالیت کارخانه های بسته بندی عسل در استان
- ۶- کمبود کارگاههای تولید نهاده ها و عوامل تولید زنبورداری و همچنین عدم فعالیت کارخانجات قند شکر در استان و مشکلات تامین شکر زنبور داران از استان های همجوار
- ۷- کمبود و گرانی دارو جهت درمان بیماریهای کلنی های زنبور عسل
- ۸- کاهش شهد و گرده در مراتع به علت پراکنش نامناسب باران و بروز پدیده خشکسالی
- ۹- شیوع و گسترش انواع آفات و بیماری های زنبور عسل از جمله پرنده زنبور خوار ، کنه واروا و ،نوزما و سرمازدگی
- ۱۰- سمپاشی بی موقع و نامناسب زراعت و باغات و خسارت به زنبورستان ها به علت عدم آگاهی کشاورزان از نقش مهم گردافشانی زنبور عسل
- ۱۱- پائین بودن سطح آگاهی و دانش بعضی از زنبورداران نسبت به مسائل فنی و علمی پرورش زنبور عسل

نوغانداری (پرورش کرم ابریشم) :

این صنعت که بیشتر در استان های شمالی کشور رواج داشته از سال ۱۳۹۷ و با ابلاغ بخشنامه و آموزش کارشناسان در سطح استان ها قرار شد که در سایر استان های مستعد دارای درخت توت به صورت ترویجی شروع گردد. لذا در پایان سال ۱۳۹۷ با پیگیری از طریق مرکز توسعه نوغانداری کشور و تأمین سه جعبه به ظرفیت ۷۵۰۰۰ کرم ابریشم تفریخ شده از طریق سایت پرورش کرم ابریشم نطنز اصفهان در فروردین ماه سال ۱۳۹۸ با فعالیت سه پرورش دهنده بر روی درختان توت بومی استان شروع گردید پس از یک دوره فعالیت یک ماهه موفق به تولید پيله کرم ابریشم به مقدار ۲۱ کیلو گرم برای اولین بار در استان شده و در نیمه دوم سال نیز بر اساس نیاز سنجی و اعلام آمادگی دو شهرستان گچساران و کهگیلویه تعداد ۵۰ جعبه با ظرفیت هرجعبه به تعداد ۲۵۰۰۰ تخم از مرکز درخواست گردید که با پیگیری در فروردین ماه ۹۹ تعداد ۶۵ جعبه تخم نوغان پس از تفریخ توسط مرکز پرورش نوغان نطنز به استان حمل و بین ۲۹ پرورش دهنده کرم ابریشم توزیع گردید که متقاضیان با راهنمایی و همکاری کارشناسان مرکز ، ستاد و امور دام شهرستان ها به میزان ۳۹۰ کیلو گرم پيله تر تولید نمودند. همچنین با توجه به درخواست پرورش دهنده گان کرم ابریشم در شهرستان گچساران و پیگیری این معاونت تعداد ۴۰۰۰ اصله نهال توت اصلاح شده رایگان به استان حمل و بین بهره بر داران پرورش دهنده توزیع گردید تا انشاءالله در آینده شاهد رشد این حرفه در استان باشیم.

آمار و اطلاعات وضعیت پرورش کرم ابریشم و تولید پيله تر سال ۱۴۰۰

ردیف	شهرستان	تعداد بهره بر دار	تعداد تخم نوغان توزیع شده (جعبه)	میانگین تولید پيله تر به ازاء هرجعبه (کیلوگرم)	میزان تولید پيله تر (کیلوگرم)	اعلام نیاز تخم نوغان سال ۱۴۰۱ استان	توضیحات
۱	گچساران	۱۸	۳۰	-	۴	۱۵	
۲	باشت	۱	۱۰	-	۰		

این معاونت ضمن هماهنگی با کارشناسان محترم مرکز توسعه نوغانداری کشور دوره آموزشی پرورش کرم ابریشم را به صورت مجازی برای کارشناسان و بهره برداران استان برگزار نمودند. همچنین همزمان با شروع فعالیت پرورش در اولین اقدام گروه نوغانداران استان در واتساپ تشکیل گردید و با اطلاع رسانی، راهنمایی، ارسال فیلم، فایل و ... توسط کارشناسان مرکز نوغانداری کشور، استان و کارشناسان سایت پرورش کرم ابریشم نطنز ضمن راهنمایی فنی و تفریح تخم های نوغان مورد نیاز استان با هماهنگی لارو های سن یک توسط همکاران به استان حمل و به متقاضیان در شهرستا نها تحویل گردید. روند پرورش در ابتدا به خوبی پیش رفت ولی متاسفانه در اواخر دوره با افزایش تلفات و عدم پيله دهی مناسب نتیجه مطلوبی حاصل نگردید که با توجه به بررسی های بعمل آمده علت بروز مشکلات به شرح ذیل می باشد.

۱- عدم توجه کافی متقاضیان به نکات فنی پرورش ارائه شده توسط کارشناسان

۲- تغییرات ناگهانی آب هوا و گرم شدن زیاد و عدم کنترل دما، رطوبت و تهویه و افزایش تلفات

۳- نبود درخت توت اصلاح شده و عدم تامین برگ توت کافی در اواخر دوره و آلودگی برگ درختان توت

۴- عدم تجربه کافی کارشناسان مراکز و متقاضیان و عدم رعایت اصول صحیح پرورش و تغذیه کرم ها

۵- مشکلات بیماری کرونا جهت برگزاری دوره آموزشی حضوری برای متقاضیان و عدم دسترسی مناسب متقاضیان روستایی به اینترنت جهت آموزش مجازی